

Syyhyn kotihoito-ohje, rikkivaseliini

(Päivitetty 28.2.2024)

Sinulla on todettu syyhytartunta, jonka hoidoksi lääkäri on määrännyt **rikkivaseliinivoidehoidon**. Lääkäri voi määrätä myös yhdistelmähoidon eli samanaikaisesti käytettävän paikallisvoiteen ja suun kautta otettavan **ivermektiini -tablettihoiton (Scatol®)**. Molemmat hoidot **ovat reseptilääkkeitä**.

Rikkivaseliini ja sen levitys

Hoito tehdään kolmena iltana peräkkäin (päivät 0, 1 ja 2). Voiteen voi pestä pois aamuisin. Hoito **uusitaan** viikon kuluttua (päivät 7, 8, ja 9).

Ennen voiteen levitystä noudata seuraavia ohjeita:

Leikkaa sormien ja varpaiden kynnet lyhyeksi. Pese iho ihonpesunesteellä ja viileällä vedellä. Anna ihon kuivua ja levätä rauhassa (noin 30 min.) ennen voiteen levitystä. Ihon on oltava puhdas kuiva ja viileä, kun hoito aloitetaan.

Voidetta levitetään huolellisesti, ohut kerros koko iholle: kasvoille, mutta ei silmien ja suun ympärille, hiuspohjaan, (myös pikkulapsilla ja vanhuksilla), korvanlehtiin, miehillä parran juureen. Voide levitetään myös selkään, varpaiden ja sormien väleihin, kynsien alle ja reunuksiin, napaan, kainaloihin, nivusiin, ulkoisiin sukuelimiin, pakaravakoon ja jalkapohjiin. **Kädet voidellaan uudelleen aina käsien pesun jälkeen.**

Voiteen vaikutusajaksi pukeudutaan pitkähihaiseen paitaan ja pitkälahkeisiin housuihin (pyjama tms.). Kädet suojataan puuvillakäsineillä ja jalat puuvillasukilla. Pikkulapselle tai vanhukselle voi laittaa kypärämyssyn tms. päähineen.

Suunkautta otettava ivermektiini -tablettihoito (Scatol® 3 mg /tbl)

Määrätty tablettiannos otetaan kerta-annoksena rikkivaseliinihoidon ensimmäisenä päivänä (0 pvä)	Lääkäri määrää hoitoannoksen 0,2 mg /kg kerta-annoksena painon mukaan	
	Paino	Annos
Tabletit otetaan ruokailun yhteydessä mihin vuorokauden aikaan tahansa. Voidaan murskata ja antaa nesteeseen liotettuna, mutta ei appelsiinimehun kera; voi vähentää ivermektiinin imeytymistä. Hoito toistetaan viikon (7 vrk) kuluttua ensimmäisestä hoitokerrasta	15–24-kg	1 tbl 3 mg
	25–35 kg	2 tbl 3 mg
	36–50 kg	3 tbl 3 mg
	51–65 kg	4 tbl 3 mg
	66–79 kg	5 tbl 3 mg
	80-yli kg	6 tbl 3 mg

Alle 6 -vuotiaat lapset

Alle 2-vuotiaat hoidetaan 6 % rikkivaseliinilla ja yli 2-vuotiaat 10 % rikkivaseliinilla. Alle 6 -vuotiaille ivermektiini -tablettihoito lääkärin ohjeistuksen mukaan.

Raskaana olevien ja imettävien hoito

Raskaana olevan hoidossa voidaan käyttää rikkivaseliinia. Ivermektiini- tablettihoitoa ei suositella.

Imettävän hoidossa voidaan käyttää rikkivaseliinia ja ivermektiini -tablettihoitoa.

Toinen hoitokerta

Toisen hoitokuurin tarkoitus on varmistaa hoidon onnistuminen ja se toistetaan **aikaisintaan viikon** kuluttua päivinä 7, 8 ja 9 ensimmäisestä hoitokerrasta. Rikkivaseliinin levitys tehdään samaa tapaan kuin ensimmäisellä kerralla ja hoidon aikana päällä ollut vaatetus, pyyhkeet ja vuoteen liinavaatteet vaihdetaan seuraavana aamuna. Muita vaatehuolto- ja siivoustoimia ei tarvita. Jos lääkäri on määrännyt myös ivermektiini -tablettilääkityksen, se otetaan hoitokuurin ensimmäisenä päivänä (päivä 7).

Syyhyille altistuneiden hoito

Perheenjäsenet, partnerit ja muut lähikontaktissa olevat sekä **oireilevat että oireettomat** hoidetaan samanaikaisesti lääkärin määräyksen mukaisesti joko rikkivaseliinivoiteella, permetriinivoiteella (esim. Nix®) tai tehostehoidolla (hoitovoide ja tablettilääkitys). Myös oireettomat lähikontaktit tekevät hoidon **kaksi kertaa** viikon (7 vrk) välein.

Muut toimenpiteet kotona

Rikkivaseliinihoidossa vaatehuolto ja siivoustoimet tehdään **ensimmäisen hoitokuurin ensimmäisen hoitopäivän (0 päivän) jälkeen**.

Edeltävän viikon aikana käytössä olleet vaatteet, pyyhkeet ja vuodevaatteet vaihdetaan hoidon jälkeen ja **pestään**. Konepesu 60°C pesuohjelmassa vähintään 35 min. hävittää syyhyypunkit.

Vaatteet, joita ei voi pestä korkeassa lämpötilassa, pestään pesuohjeen mukaisessa ohjelmassa ja sen jälkeen siirretään syrjään viikon ajaksi. Säilytys huoneen lämpötilassa (21°), **ei viileässä** tilassa.

Vesipesua kestävämmät vaatteet, jalkineet, pehmolelut, tyynyt, torkkupeitot ym. suljetaan muovisäkkiin viikon ajaksi pois käytöstä. Säilytys huoneen lämpötilassa (21°C), **ei viileässä** tilassa, kuten parvekkeella tai viileässä varastossa.

Peitot, tyynyt ja petauspatja pestään 60°C pesuohjelmassa vähintään 35 min tai imuroidaan huolella. Patja, kangaspäällystetyt tuolit, sohvot sekä matot imuroidaan. Muutoin kodin siivouksessa riittää yleispuhdistusaine.

Vaatteet ja tekstiilit yms. voi myös laittaa pakastimeen tai talvella ulos pakkaseen (-18° C) yhden vuorokauden ajaksi.

Tartuttavuus loppuu hoidon jälkeen, joten esim. päiväkotiin tai kouluun voi palata ensimmäisen hoitokerran jälkeen hoitoa seuraavana päivänä.

Muu oireenmukainen hoito

Syyhyyn liittyvä kutina saattaa jatkua ja iholla esiintyä näppylöitä jopa kuukauden ajan hoidon jälkeen, mikä ei yleensä merkitse hoidon epäonnistumista. Tällaisessa tilanteessa vasta uuden punkin löytyminen edellyttää hoidon uusimista.

Syyhyihottuman (kutina ja näppylät) oireita voi lievittää oireenmukaisella lääkityksellä. Ihottumaa voi hoitaa voiteella, jossa on kortisonia ja antibakteerista ainetta. Yökutinan hoitoa tehostamaan voi tarvittaessa käyttää antihistamiinia.

Tietoa syyhystä

Syyhyn aiheuttaa syyhypunkki, jota levittää hedelmöittynyt punkkinaaras kaivamalla ihon pintakerrokseen käytäviä, joihin se munii. Syyhypunkin elinaika on 4–8 viikkoa. Ihmisen ulkopuolella aikuinen punkki elää 1–3 vuorokautta, epäkypsä punkki jopa viikon. **Varma syyhydiagnoosi** perustuu ihosta mikroskoopilla katsottavaksi kaivetun punkin löytymiseen ja syyhykäytävien toteamiseen.

Ihmisen syyhypunkki ei tartu kotieläimiin (kissat ja koirat), eivätkä kotieläimet levitä syyhypunkkia.

Oireet

Tyypillisin oire on kutina sormien välissä, ranteissa, vatsassa, pakaraseudussa, rinnassa ja sukupuolielimissä. Kutina on voimakasta etenkin öisin tai kuumen suihkun jälkeen. Muita oireita ovat ihottuma, raapimajäljet, näppylät, vesirakkulat ja rihmamaiset punkin kaivamat käytävät. Alkuvaiheessa käytäviä ei välttämättä löydy lainkaan. Koska käsien pesu ja desinfiointi on lisääntynyt, voi punkin kaivamia käytäviä löytyä vain muualta vartalosta.

Syyhykutina alkaa yleensä 3–6 viikon kuluttua tartunnasta, kun elimistö on ehtinyt herkistyä punkkia ja sen eritteitä kohtaan. Uusintatartunnassa oireita voi ilmetä jo 1–3 päivän jälkeen.

Tarttuminen

Tartunta edellyttää **läheistä ja/tai toistuvaa ihokontaktia** tartunnan saaneen ihmisen kanssa (perheen sisällä, päiväkodissa, koulussa, laitoshoidossa, seksikontaktissa) tai nukkumalla samassa sängyssä, harvemmin vaatteiden ja huonekalujen välityksellä. Tartuntaan riittää yksikin punkkinaaras, mutta **kättely tai muu lyhyt kosketus ei yleensä riitä punkin siirtymiseen** henkilöstä toiseen.

On tärkeää tiedottaa henkilöitä mahdollisesta altistumisesta syyhyille, joiden kanssa olet ollut läheisessä kontaktissa edeltävän kuuden viikon aikana.